

Zbog velikoga zanimanja čitatelja za podrijetlo riječi u ovome broju časopisa *Hrvatski jezik* uvodimo novu rubriku ODAKLE NAM RIJEČI? Urednik je rubrike Tijmen Pronk.

DUBRAVKA IVŠIĆ

Tko je veći, magistar ili ministar?

Etimološke veze hrvatskih riječi *magistar* i *ministar*

Riječ *magistar* u hrvatskome je jeziku razmjerno nova, potvrđena je od 19. stoljeća i ima dva osnovna značenja: 'akademska titula' i 'ljekarnik'. Posuđena je iz latinskoga *magister* 'učitelj, nadređeni, vođa, glava', uz posredovanje njemačkoga jezika. Latinska je riječ postala od kontrastivnoga pridjeva **magis-tero-*, koji u osnovi ima isti indoeuropski korijen **mg'h₂-* 'velik' kao i npr. latinska riječ *magnus* 'velik', grčka *mégas* (μέγας) 'velik', sanskrtska *mahā-* 'velik' (odatle *maharadža*, doslovno 'velik kralj'). Izvorno bi značenje latinske riječi *magister* bilo 'velik u odnosu na druge'.

Latinska riječ *magister* u talijanskome se razvila u *maestro* sa značenjem 'vođa orkestra, dirigent, skladatelj', a iz talijanskoga je posuđena i u hrvatski.

I cesta *magistrala* i vjetar *maestral* u vezi su s latinskim *magister*. *Magistrala* je poimeničeni latinski pridjev *magistralis* 'koji se odnosi na učitelja, vođu' > 'vodeći, glavni', koji je izvedenica od *magister*. Naziv vjetera posuđen je iz talijanskoga *maestrale*, što se razvilo od istoga latinskoga pridjeva *magistralis*. Taj je vjetar vođa u plovidbi Mediteranom.

Najranije potvrđene hrvatske riječi koje potječu od latinskoga *magister* jesu *majstor* (od 13. stoljeća) i *meštar* (od 14. stoljeća). *Majstor* je posuđeno preko bizantskoga grčkog *maistōr* (μαίστωρ), dok je *meštar* posuđeno preko mletačkoga. Kod tih su se riječi latinska značenja 'učitelj, vođa' proširila na značenja 'koji poučava neku vještinu, znalac u svojem području, koji je iskusan, vješt'.

Latinska riječ *magister* dospjela je i u germanske jezike, od nje potječe njemačka riječ *Meister*, što je preko mađarskoga *mester* posuđeno u kajkavske govore (*mešter*).

Engleska riječ *master* 'gospodar' također je posuđena iz latinskoga *magister*, a skriva se u hrvatskoj posuđenici iz engleskoga *floMASTER*. Engleska riječ *flowmaster* izvorno je bila komercijalno ime proizvoda, a složena je od engleskoga *flow* 'teći' i *master* 'gospodar'.

I riječ *ministar* u hrvatskome je potvrđena od 19. stoljeća. Ta je riječ također posuđenica iz latinskoga – latinska riječ *minister* 'sluga, poslužitelj, pomoćnik'

posuđena je u hrvatski preko njemačkoga i francuskoga. Latinska riječ *minister* postala je od kontrastivnoga pridjeva **minostero-*, koji je pak izveden od istoga indoeuropskog korijena koji je i u latinskome *minus* ‘manje’ te u hrvatskome *manji*. Izvorno bi značenje latinske riječi *minister* bilo ‘malen u odnosu na druge’, upravo suprotno od *magister*.

U srednjemu vijeku *ministri* su bili u kraljevoj službi, kraljevi pomoćnici i državni službenici te pomoćnici svećenika i biskupa, baš kao što su *ministri* danas pomoćnici premijera.

.....
 Izvorno bi značenje latinske riječi *minister* bilo ‘malen u odnosu na druge’, upravo suprotno od *magister*.

Značenje ‘pomoćnik, poslužitelj’ još se čuva u izvedenici *ministrant* od latinskoga glagola *ministro* ‘pomagati’.

Od glagola *ministro* izvedena je i latinska riječ *administratio*, posuđena u hrvatski kao *administracija*. Značenje te riječi već se u latinskome proširilo od ‘pomaganje, posluživanje’ do ‘obavljanje službe, upravljanje’, pa i u hrvatskome, kao i u drugim suvremenim

europskim jezicima, *administracija* znači samo ‘uprava, upravni poslovi’.

Kao sažetak etimologija riječi *magistar* i *ministar*, ili odgovor na pitanje iz naslova, nameću se Gundulićevi stihovi: „Kolo od sreće uokoli vrteći se ne pristaje: tko bi gori, eto je doli, a tko doli, gori ustaje.“